

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ФАКУЛЬТЕТІ
"ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ ӘЛЕМДІК
ЭКОНОМИКА" КАФЕДРАСЫ**

**"МИКРОЭКОНОМИКА ПРИНЦИПТЕРІ" ПӘН БОЙЫНША
ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАН
БАҒДАРЛАМАСЫ
"БВ04104 - ӘЛЕМДІК ЭКОНОМИКА" БББ БОЙЫНША
1 КУРС**

Емтихан бағдарламасының құрастырушысы: э.ғ.д., профессор Жұман Жаппар
«Микроэкономика принциптері» пәні бойынша қорытынды емтихан
бағдарламасы «Халықаралық қатынастар және әлемдік экономика» кафедрасының
мәжілісінде қарастырылып, бекітілді.

Хаттама №1, 2025 ж. 2 қыркүйек

Кафедра меңгерушісі

Г.С. Байкушикова

КІРІСПЕ

«Микроэкономика принциптері» пәні «6В04104 – Әлемдік экономика» білім беру бағдарламасы студенттерінің кәсіби даярлығының маңызды бөлігі болып табылады. Бұл пән білім алушыларға микроэкономиканың негізгі ұғымдары мен принциптерін түсіну, талдау, әзірлеу және жүзеге асыру бойынша теориялық білімдер мен практикалық дағдылар қалыптастыруға бағытталған.

Ғаламдану, халықаралық бәсекелестіктің күшеюі және тұтыну нарықтарының трансформациясы жағдайында микроэкономика қағидаттары мен құралдарын білу нарықтық процестерді талдауға және әртүрлі факторлардың экономикалық тепе-теңдікке әсерін бағалауға қабілетті, экономикалық байланыстар және трансұлттық бизнес салаларындағы мамандардың тиімді қызметі үшін қажеттілікке айналуға.

Пәннің мақсаты: нарықтық механизмнің жұмыс істеуі, нарықтардың түрлері және оларды экономикалық агенттердің мінез-құлқын талдауда қолдану мүмкіндігі туралы ғылыми білімді қалыптастыру. Курс микро деңгейде экономикалық қызметтің принциптері мен заңдылықтарын түсіну қабілетін, тұтынушылар мен фирмалардың мінез-құлқын зерттеу әдістерін қолдана білуді қалыптастырады. Пән микроэкономикалық талдаудың принциптері мен әдістерін зерттеуге бағытталған.

Пән бойынша қорытынды бақылау микроэкономика принциптерінің теориялық негіздерін студенттердің қаншалықты меңгергендігін, алынған білімдерін кәсіпорындар мен фирмаларда нарықтық жағдайларды талдауға, жылжыту стратегияларын әзірлеуге және ұлттық ерекшеліктерді ескере отырып басқарушылық шешімдер қабылдауға қолдана алу қабілетін бағалауға мүмкіндік береді.

Қорытынды емтиханнан өту білім алушылардың микроэкономикалық нарықтық ортадағы кәсіби қызметке дайын екендігін растайды және академиялық білім мен жаһандық бизнес практикасын байланыстыратын буын қызметін атқарады.

ПӘННІҢ ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ

1 Тақырып. Қазіргі микроэкономика және оның методологиясы

Микроэкономика пәні, Микроэкономикалық теорияның мақсаты мен міндеттері. Ресурстардың шектеулілігі мәселесі және оларды таңдау қажеттілігі. Адамдардың қанағатының шексіздігі. Экономикалық ресурстар. Адамдардың тиімді іс-әрекеті туралы гипотеза. Экономиканың негізгі үш мақсаты. Нарық туралы түсінік. Нарық субъекттері. Позитивті және нормативті талдау. Тиімді және өлшемді модельдер.

2 Тақырып. Нарық механизмінің негізі ретінде сұраныс пен ұсыныс

Құндылық туралы түсінік және бағалар. Сұраныс. Сұраныс функциясы. Сұраныс көлемі. Сұраныс қисығы. Сұраныс өзгеруі. Сұраныс көлемінің өзгеруі. Сұранысқа әсер ететін факторлар. Тауарлар мен қызметтер ұсынысы. Ұсынысқа әсер ететін факторлар. Ұсыныс қисығы. Ұсыныс өзгеруі. Ұсыныс қисығының өзгерісі. Нарықтық тепе-теңдігінің қалыптасуы. Сұраныс және ұсыныс заңдары. Гиффен парадоксы. Веблема нәтижесі. Нарықтық тепе-теңдік.

3 Тақырып. Икемділік тұжырымдамасы және оны қолдану

Икемділік туралы түсінік. Сұраныстың бағалық икемділігі. Сұраныс қисығының икемділігі. Нүктелік икемділік. Доғалық икемділік. Өте икемді және өте икемсіз сұраныс. Сұраныстың икемділігі және түсім өзгеруі. Сұраныстың бағалық икемділігіне әсер факторлар. Сұраныстың қиылысқан бағалық икемділігі. Сұраныстың табыстық икемділігі. Сұраныстың табыстық икемділігіне әсер факторлар. Энгель заңы.

4 Тақырып. Сұраныс: тұтынушының мінез-құлық теориясы

Пайдалылық ұғымы. Пайдалылықтың сандық теориясы. Пайдалылықтың реттік теориясы. Шекті пайдалылық. Госсеннің бірінші заңы – шекті пайдалылықтың азаю принципі. Тұтынушының пайдалылықты максималдау шарттары. Тұтынушы талғамын максималдау шарттары. Госсеннің екінші заңы. Реттіліктің толық жаңа аксиомасы. Транзитивтілік аксиомасы. Тойымдылық аксиомасы. Тұтынушының тәуелсіздік аксиомасы. Талғамсыздық қисығы. Талғамсыздық қисықтарының қасиеттері. Бірін-бірі толық ауыстыратын тауарлар үшін алмастырудың шекті нормасы (MRS). Алмастырудың кемімелі шекті нормасы. Бюджет сызығы. Бюджет сызығының теңдеуі. Бюджет сызығының көлбеуі.

5 Тақырып. Ұсыныс: бәсекеге қабілетті нарықтардағы фирмалар

Тұтынушының тепе-теңдік шарты. Бұрыштық тепе-теңдік. Салыстырмалы статика және сұранысты талдау. «Баға-тұтыну» қисығы. Нарықтық және жеке сұраныс. «Табыс-тұтыну» қисығы. Сапалы және сапасыз тауарлар.

6 Тақырып. Тұтынушылар, өндірушілер, нарықтардың тиімділігі

Тұтынушылар. Тұтынушы талғамына әсер ететін факторлар. Тұтынушының тепе-теңдігі. Нарықтық экономика. Қажеттілік, пайдалылық, тұтынушы таңдауы. Шекті пайдалылық теориясы. Шекті пайдалылықтың төмендеу Заңы. Тұтынушы таңдауы. Тұтынушының тепе-теңдігі. Немқұрайлылық қисықтары. Бюджеттік желі. "Табыс-тұтыну" және "баға-тұтыну" қисықтары. Табыс әсері және ауыстыру әсері.

7 Тақырып. Мемлекеттің экономикалық саясаты. Бағаны бақылау. Салықтар. Субсидиялар.

Мемлекеттің экономикалық саясаты. Бағаны бақылау. Салықтар. Субсидиялар. Мемлекеттік реттеудің нарықтық тепе-теңдікке әсері. Салық жүйесі

және салық шығындары.

8 Тақырып. Қоғамдық игіліктер.

Қоғамдық игіліктер. Қоғамдық игіліктер, ортақ ресурстар, мериторлық тауарлар. Жеке және қоғамдық игіліктер. Игіліктің шекті пайдалылығы және шекті қоғамдық пайдалылық. Шекті қоғамдық шығындар. «Ақысыз жолаушылар» проблемасы. Таза қоғам игілігінің сұраныс қисығы

9 Тақырып. Сыртқы әсерлер және нарықтың бұзылуы

Сыртқы әсерлер. Нарықтың бұзылуы. Сыртқы әсерлер және нарықтың бұзылуы

10 Тақырып Ақпарат және мінез-құлық экономикасы

Асимметриялық ақпарат түсінігі және оның түрлері. Ақпараттың асимметриялығын төмендету механизмдері. Принципал-агент мәселесі. Ақпарат және мінез-құлық экономикасы

11 Тақырып. Фирманың өндірістік шешімдері

Өндіріс туралы түсінік. Өндіріс факторлары. Өндіріс технологиялары. Өндіріс функциясы және оның қасиеттері. Изокванталар картасы. Шекті өнімділіктің азаю заңы. Тұрақты және айнымалы өндіріс факторлары. Өндірістің айнымалы факторларының жалпы, орташа және шекті өнімдері. Қысқа және ұзақ уақыт мерзімдері. Орташа және шекті өнім арасындағы байланыс. Өндіріс стадиялары. Технологиялық алмастырудың шекті нормасы (MRTS). Өндіріс факторларының шекті өнімдерінің өзгеруінің MRTS-ке тигізетін әсері. Капиталды еңбекпен ауыстыру мысалдары. Қолданылатын өндіріс факторларының арасындағы белгіленген пропорция кезіндегі изокванта. Өндіріс факторлары бірін-бірі толық алмастыра алатын жағдайындағы изокванта. Кобб-Дуглас функциясы. Технология өзгерісінің изоквантаға әсері. Өндіріс масштабының тиімділіктері

12 Тақырып. Монополия

Монополия түрлерінің алуандығы. Таза монополия. Салаға кіру үшін тосқауылдар. Монополия өніміне деген сұраныс. Монополистің Монополистің шекті түсімі. Монополистің максималды пайда нүктесі. Қысқа мерзімдегі монополиялық тепе-теңдікті графикалық талдау. Сұраныстың бағалық икемділігі және монополиялық тепе-теңдік. Баға белгілеудегі «бас бармақ» ережесі. Лернер коэффициенті. Ұзақ уақыт мерзімінде пайданы максималдау. Бәсекелестік тепе-теңдік пен монополиялық тепе-теңдікті салыстыру. Монополиялық биліктің әлеуметтік шығындары. Монополиялық биліктің болуының тиімділігі. Жоғары деңгейдегі шектеулі баға орнату. Өндіретін өніміне салық салынуына монополияның реакциясы. Монополияның субсидияға реакциясы. Бағалық дискриминация. Бағалық дискриминация моделі. Әділдік және бағалық дискриминация

13 Тақырып. Монополиялық бәсекелестік

Жетілмеген бәсеке және өнімді сараптау. Монополиялық бәсекенің ерекшеліктері. Қысқа мерзімдегі баға мен өнім көлемін анықтау. Ұзақ мерзімдегі монополиялық бәсекелес фирманың тепе-теңдігі. монополиялық бәсекелес фирманың шығыны. Өндірістің қуат артықшылығы. Таратылым шығындары және бағаға байланыссыз бәсекелестік.

14 Олигополия

Олигополияның негізгі сипаттамалары. Олигополиялық баға қақтығыстары. Курно моделі, Штакельберг моделі, Бертран моделі. Курно және Штакельберг тепе-теңдігін салыстыру. Әсер сызықтары. Баға шектелімінің формуласы. Баға

тұрақтылығы және сұраныстың сынық сызығы. Салаға енуді шектейтін баға тағайындау. Салаға кіруге тосқауыл болатын баға белгілеу. Ойындар теориясының элементтері. Басқару шешімдерінің нәтижелері матрицасы. Тұтқындар дилеммасы. Нэш және Парето тиімділіктері. Келісім мүмкіндігі. Картель құру. Тұрақтылық мәселесі.

15 Тақырып. Өндіріс факторларының нарығы

Өндіріс факторлары туралы түсінік. Өндіріс факторларының нарығындағы сұраныс және ұсыныс. Экономикалық ресурстардың ұсыныс қисығы және оның икемділігі. Ресурстардың икемділігіне әсер ететін факторлар. Тауарлар мен қызметке деген сұраныстың туындысы ретіндегі ресурсқа деген сұраныс. Еңбектің ұсыныс қисығы. Еңбектің нарықтық ұсынысы. Ресурсқа деген шекті шығын қисығы. Жұмыс және демалыс арасындағы таңдау.

ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУ ТАПСЫРМАСЫН ОРЫНДАУ ҮШІН ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

Емтихан нысаны мен платформасы: "Универ" АЖ негізінде жазбаша офлайн емтихан

Офлайн жазбаша емтихан - студенттің/магистранттың теориялық ережелер мен практикалық мәселелерді жазбаша түрде баяндау қабілеті мен білімін бағалаудың бір түрі: зерттелген пәннің тақырыптарына қатысты құбылыстар мен процестерді сипаттау, түсіндіру, талдау және бағалау. Жазбаша емтихан өткізу білім алушының жазбаша ғылыми стильде сұрақтар мен тапсырмалар бойынша өз білімі мен пікірін білдіру қабілетін бағалауға мүмкіндік береді (зерттелген пәннің терминдерін қолдану, логикалық реттілік, мазмұндылық, семантикалық дәлдік).

Қорытынды емтиханның сұрақтары мен тапсырмаларына теориялық ережелерді, нақты құбылыстар мен процестерді түсіндіру, сипаттау және талдау, жаттығуларды орындау және пән бағдарламасының тақырыбына қатысты мәселелерді шешу кіреді. Емтихан алушы студенттің пәнді түсінуін, аналитикалық және сыни ойлау қабілеттерін, қойылған сұрақтарға нақты және нақты жауап беру қабілетін бағалайды.

Қорытынды емтихан келесі білім беру міндеттеріне *қол жеткізуге арналған*:

1. Түсінуді бағалау: емтихандар емтихан алушыларға оқушылардың зерттелген пәннің тақырыптарын қаншалықты жақсы білетінін және түсінетінін бағалауға мүмкіндік береді. Жазбаша жауаптың мазмұнын тексеру арқылы емтихан алушы оқушының зерттелген пән тақырыптары бойынша сұрақтарды түсіну тереңдігін тексере алады.

2. Өз ойларын анық, анық және сауатты жеткізе білу қабілетін бағалау. Жазбаша емтихандар оқушының зерттелетін пәнде қолданылатын ғылыми терминдерді қолдана отырып, өз білімі мен ойларын нақты және нақты тұжырымдау, баяндау қабілетін бағалайды. Студенттің жазбаша емтихан тапсыру процесі келесі ережелер мен рәсімдерге сәйкес өтеді:

- 1) Студенттер емтиханды "Универ" жүйесінде кестеге сәйкес тапсырады.
- 2) Көрсетілген уақытта студент аудиторияға келіп, келу парағына қол қоюы тиіс.

- 3) Смартфонды, ақылды сағатты, құлаққапты алып жүруге тыйым салынады.
- 4) Әрбір студент үшін емтихан билетін жасау "Универ" АЖ негізінде автоматты түрде жүргізіледі.
- 5) Студент емтихан билетін алып, жазбаша жауап дайындау үшін өз орнына барады. Орын нөмірі келу парағында көрсетілген.
- 6) Оқытушы емтихан тапсыру кезінде калькуляторды пайдалануға рұқсат алу үшін алдын ала өтініш берген жағдайда студенттерге аудиторияға кәдімгі калькуляторды әкелуге рұқсат етіледі.
- 7) Жазбаша жауапты дайындау уақыты - 2 сағат.
- 8) Емтихан шақырылған кезекші оқытушының қатысуымен ғана басталады.
- 9) Жазбаша жауап дайындау аяқталғаннан кейін студент аудиториядан кетеді.
- 10) Емтихан билеті 3 сұрақтан тұрады:
Балдар мынадай тәртіппен қойылады:
 - 1 сұрақ - 33 балл;
 - 2 сұрақ - 33 балл;
 - 3-сұрақ - 34 балл.

Бағалау саясаты

Блум таксономиясын қамтитын және курстың оқу нәтижелеріне сәйкес келетін рубрикаторға негізделген бағалау саясаты құрылымдық болып табылады оқушылардың үлгерімін бағалаудың және бағалаудың курстың білім беру мақсаттарымен байланысты болуын қамтамасыз етудің тиімді әдісі.

Рубрикаторды пайдалану әділ және бейтарап бағалауды қамтамасыз етеді. Студенттер, егер олар дұрыс бағаланбаған деп санаса және емтихан сұрағы пән бойынша қорытынды емтихан бағдарламасына сәйкес келмесе, өз бағаларын даулауға мүмкіндік алады.

Блум таксономиясы мен курстың оқу нәтижелерін қамтитын рубрикаторға негізделген бағалау саясаты бірнеше артықшылықтар береді. Рубрикаторды қолдану бағалау мен оқу мақсаттары арасындағы үйлесімділікті жақсартады, білім алушылардың үлгерімін бағалаудың құрылымдық әдісін ұсынады және ашық және дәйекті баға қоюды қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, олар студенттердің мүмкіндіктерін жақсартудың үміттері мен бағыттарын нақты анықтау арқылы кеңейтеді, бұл сайып келгенде олардың білім беру дамуына және оқу курсы менгерудегі жетістіктеріне ықпал етеді. Критериалды бағалау айдары А қосымшасында келтірілген.

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Негізгі әдебиеттер:

1. Мэнкью Н.Г. - Принципы микроэкономики (9-е издание)
2. Вриан Х. – Микроэкономика среднего уровня: современный подход (10-е издание)
3. Кругман П., Уэллс Р. – Микроэкономика (6-е издание)
4. Пиндаик Р., Рубинфельд Д. – Микроэкономика (9-е издание)
5. Деньгов В. В. Микроэкономика в 2 томах. Том 1. Теория потребительского поведения. Теория фирмы. Теория рынков. М.: Юрайт. 2024. – 411 с.

6. Антипина О.Н., Миклашевская Н.А. Основы современной микро- и макроэкономики. Учебник. М.: КНОРУС, 2024. – 208 с.
7. Чахоян В. А., Киреев А. В. Микроэкономика-2. Учебно-методические материалы. М.: Экономический факультет МГУ имени М. В. Ломоносова, 2024. – 104 с.
8. Микроэкономика. Вводный/Под. ред. Ю.В. Таранухи. М.: Экономический факультет МГУ имени М.В.Ломоносова, 2024. –640с.
9. Микроэкономика / под ред. А. С. Булатова. М.: Юрайт. 2024. 359 с.
10. Сапарбаев Ә.Ж., Қалдияров Д.А. және т.б. Микроэкономика. Оқу құралы. -Алматы: Қазақ университеті, 2002. -97 б.
11. Кулекеев Ж.А., Султанбекова Г.К. Микроэкономика. – Алматы: Казстатинформ, 2011.
12. Мухамедиев Б.М. Микроэкономика. Учебник. Рек. МОН РК. - Алматы: Қазақ ун-ті, 2014. - 309 с.

Қосымша әдебиеттер:

1. Бойцова Е., Вошикова Н. Экономическая теория: макроэкономика, микроэкономика. Актуальные проблемы 3-е изд., пер. и доп. Учебник и практикум для вузов. – Litres, 2024.
2. Максимова В. и др. Микроэкономика 2-е изд., пер. и доп. Учебник для вузов. – Litres, 2023.
3. Хубиев К., Текеева А. Микроэкономика. Вводный курс. Учебное пособие для вузов. – Litres, 2024.

Интернет ресурстар:

1. <http://elibrary.kaznu.kz/ru>
2. Khan Academy – <https://www.khanacademy.org>
3. Coursera – <https://www.coursera.org>
4. Economics Online – <https://www.economicsonline.co.uk>
5. MIT OpenCourseWare – <https://ocw.mit.edu>

Деректерді талдауға арналған пайдалы құралдар:

Stata және R - экономикалық талдауға арналған танымал бағдарламалық орта.

Desmos - сұраныс пен ұсыныстың графигін құруға арналған онлайн-калькулятор.

<https://www.desmos.com>

ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУДЫ КРИТЕРИАЛДЫҚ БАҒАЛАУҒА АРНАЛҒАН РУБРИКТОР

Пәні:

. Деңгейі: бакалавр дәрежесі. Пішін: стандартты жазбаша/ауызша, офлайн/онлайн. Платформа: АЖ «Универ».

№	Блум таксономиясы		ДЕСКРИПТОРЛАР				
			Өте жақсы	Жақсы	Қанағаттанарлық	Қанағаттанарлықсыз	
1	Білім	Ұпай	27-30 ұпай	21-26 ұпай	15-20 ұпай	8-14 ұпай	0-7 ұпай
	1-сұрақ. Максималды балл – 30 ұпай	Критерий Қорытынды бағалауда қарастырылған тақырыптарға қатысты іргелі ұғымдар мен принциптерді нақты түсінгенін көрсету.	Нюанстар мен байланыстарды қоса алғанда, тақырыптың ерекше түсінігін көрсетеді.	Тақырыптың нақты және тиянақты түсінігін көрсетеді.	Сұрақтың мәнді тақырыбының негізгі түсінігін көрсетеді.	Тақырыптың мәнін түсіндіру қиын, түсінуде олқылықтар көп.	Тақырыпты аз немесе мүлдем түсінбейтінін көрсетеді.
2	Түсіну	Ұпай	27-30 ұпай	21-26 ұпай	15-20 ұпай	8-14 ұпай	0-7 ұпай
	2-сұрақ. Максималды балл – 30 ұпай	Критерий Қорытынды бағалау кезінде талқыланған негізгі идеяларды, тақырыптарды немесе мәселелерді түсіндіру арқылы ақпаратты түсіндіру және қорытындылау.	Егжей-тегжейлі және нақты түсініктемелер береді, сұрақтың мазмұнын қорытындылайды және түсіндіреді.	Мәселе мазмұнына тиімді түсініктемелер, қорытындылар және интерпретациялар береді.	Негізгі деңгейде мәселе бойынша адекватты қорытындылар, түсініктемелер және түсіндірулер беру арқылы ақпаратты түсіндіреді.	Ақпаратты түсіндіру, қорытындылау немесе түсіндіру қиынға соғады.	Ақпаратты дұрыс түсіндіре алмайды, қорытындылай алмайды немесе түсіндіре алмайды.
3	Қолдану	Ұпай	36-40 ұпай	28-39 ұпай	20-27 ұпай	10-19 ұпай	8-9 ұпай
	3-сұрақ. Максималды балл – 40 ұпай	Критерий Пәнге қатысты нақты мәселелерді немесе сценарийлерді шешу үшін алынған білім мен түсінікті қолданыңыз.	Күрделі есептерді шешу үшін білімді жүйелі түрде қолданады.	Практикалық есептерді шешу үшін білімін сауатты қолданады.	Білімді белгілі бір дағдымен қолданады, бірақ жауаптар қарастырылып отырған мәселелерді шешу үшін жеткілікті терең болмауы мүмкін.	Мәселелерді шешу үшін білімдерін қолдануға тырысады.	Есептерді шешу үшін білімді қолдана алмайды.
<p>Қорытынды бақылауды есептеу формуласы: Қорытынды бақылау (ҚБ) = 1 сұраққа ұпай + 2 сұраққа ұпай + 3 сұраққа ұпай</p>							